

૨૦૩૩

લાલજી લુટારો.

(એક રસીક વાર્તા.)

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

શુકલ પરશોતમ વાલજી.

વળા કાઠીયાવાડ.

અમદાવાદ મધ્યે.

મામાની હવેલીનાં પુનાછટેડ પ્રીન્ટીંગ અને
જનરલ એજન્સી કંપની "લિમિટેડ"ના
પ્રેસમાં રણછોડલાલ ગંગારામ છાપી.

સંવત ૧૯૩૬.   સને ૧૮૮૩.

કિંમત ૩ આના.

પ્રસ્તાવના.

લાલજી લુટારાની રસીક અને સુંદર વારતા સન ૧૮૮૨ ની શાલના “નુરેએલમ” ઓપાનીયાના અંકોમાં ત્રુટકત્રુટક છપાએલી છે, તેથી એ વાર્તા ફક્ત સદરહુ ઓપાનીયાના મ્રાહકો સીવાય બીજા સદગ્રહરથોના વાંચવામાં ભાગ્યેજ આવે છે, તેથી આ વાર્તા સર્વ સદગ્રહરથોના વાંચવામાં આવે, તેટલા માટે જુદા જુદા અંકોમાંથી એકુંદર કરી, એક પુસ્તકના આકારમાં છપાવી હોય તો તેનો લાભ સર્વને મળે. અને એ વાર્તાના બનાવનારની પણ ખ્યાતી થાય. એટલુંજ નહીં પણ તેનો દાખલો લઈ આપણા આર્યભાષ્યોને પણ આવા ઉપદેશથી બરપુર વાર્તાઓ બનાવવાની “નુરેએલમ” ઓપાનીયાના અધીપતી સાહેબને વીનંતી કરી પરવાનગી મેળવવાની પ્રેરણા થાય એવા મારા મનમાં વીચાર ઉદ્યો. અને એ વિચાર પરીપુરણ કરવા માટે આ વાર્તા એકત્ર કરી છપાવવાનું કામ મેં માથે લીધું છે. “નુરેએલમ” ઓપાનીયામાં જેવી રીતે એ વાર્તા છપાણીછ, તેવીજ રીતે તેમાં કાંઈ પણ ફેરફાર કર્યા વગર અસલ મુજબ છપાવીછે.

આ પુસ્તક છપાવવામાં પૈશા એકઠા કરવાની કે નામના કાઢવાની મારી મતલબ નથી, પણ મનોહર વાર્તાનો અને તેમાંથી મળતા ઉપદેશનો લાભ આપણા આર્ય ભાષીને

મજે, અને તે પ્રમાણે વરતે, એજ મતલબ ધારી આ પ્ર-
યત્ન કર્યો છે. માટે સર્વ સાહેબોને વીનંતી કરવાની કે આ પુ-
સ્તકમાં જે કાંઈ ખામી દોષ હોયતો તે સુધારી વાંચશો અને
મને લખી જણાવશો તો ઉપકાર સાથે કબુલ રાખીશ.

આ પુસ્તકને અગાઉથી ગ્રાહક થઈ જે જે સાહેબોએ
આશ્રય આપ્યો છે, તે સર્વેનો હું ઉપકાર માનું છઉં.

આ પુસ્તક છપાવવામાં મને રાજ્યમાન રાજેશ્રી માન-
શંકર છપાલદાસે જે જે મદદ આપી છે, તે આ ઠેકાણે
ધ્યાનતાં હું તેમનો ધણોજ આભારી છું. હવે આ પ્રસ્તા-
વના બંધ કરવા રજા લઉં છું એજ વીનંતી.

તા. ૧ અક્ટોબર સન ૧૮૮૩ વળા.

શુકલ પરશોત્તમ વાલજી વળા.

(કાઠીયાવાડ).

લાલજી લુટારો.

(એક રસીક વાર્તા).

સુમારે એક સદીની વાત ઉપર મુંબઈમાં પોશાગીરોની એક મોટી ટોળી ઉભી થઈ હતી, અને તેઓથી આખી ટાપુમાં ગભરાટ અને ગોંધાટ ઉઠ્યો હતો. તેઓ એક પીડા નહીં પણ એક જીલમાત સરખી થઈ હતી. ઇંગ્રેજ રાજ્યમાં તે એક આપ જેવી હતી. એ ટોળીમાં પારસી, હિંદુ, મુસલમાન અને ક્રીરંગી, એ સઘળી વરણના લુ-આઓ સામેલ હતા. તેઓ રાહદારીઓને સલામત જવા દેતા ન હતા. તાલેવંતનો માર્ગ ધેરતા હતા, અને ગરીબોને અનેક પ્રકારનાં દુઃખ દેતા હતા. તેઓ નાની અને મોટી સઘળી વસ્તુઓ પડાવી લેતા. નાણાંની રકમ કહડાવી લેતા અને પૈસાદારો પાસેથી ચીઠીયો લખાવી લઈ તેમને દુરત વેળા કેદ રાખી તેમને ધેરથી નાણાં ઉપાડી લાવતા હતા. આઓ ઉપર આવો ગજબ કદાચજ ગુજરતો હતો, તોપણ તેમને લુટવાના દાખલાઓ બનેલા હતા. કેટલીક વખતે આ લુટાર ટોળીએ ખુનો પણ કીધાં હતાં. કેમકે તેઓ પાસે છરી બધને ફરતા હતા. અને તેમના એકાદ બે, વડાઓ છુપી પીસ્તોલી પણ રાખતા.

આ ટોળીનો વડો લાલજી નામનો હતો. તેના

મથી ઓરતો અને બાળકો ધુજતાં હતાં. અને મરદો ડરતાં હતાં. તે કોઈ ખુની અવાસનો ચંડાળ હતો. ઘણા જણને તેણે લુંટી લીધા હતા અને કેટલાકોને જખમી કીધા હતા. તે અને તેની ટોળીથી શહેરમાં મોટો ગભરાટ પેડા પછી પોલીસે તેને પકડવાની ઘણીજ તજવીજ કીધી પણ તે હાથમાં આવ્યો નહીં. તેની ટોળીમાંના કેટલાકો વખતે વખત પકડાતા. પણ લાલજી હાથમાં આવતો નહીં. પકડાયલા લુટારાઓ કદી પણ પોતાના સોબતીયોનાં ખરં નામ ઠામ જણાવતા નહતા અને તેથી પોલીસ તેમની શોધમાં કદાચજ કંતેહ પામતી હતી. લાલજીનો જીલ્લાત ઓટલો બધો હતો કે સરકારે તેને પકડવા માટે રૂ. ૧૦,૦૦૦) નું અને તેના દર ટોળીવાળા દીઠ રૂ. ૫૦૦)નું ઈનામ જાહેર કીધું હતું, પણ આ લુટારાના રસ્તા ઉપરથી પસાર થઈ જવાને લોકો ડરતા હતા. ત્યારે તેને પકડવાની હીમત કોણ કરે? બિલાડીના ગળામાં ધાંતરડી બાંધી આવવાની એક પણ ઊંદરની હીમત ચાલી નહીં. એમ ઘણા દહાડા ચાલ્યું. ઘણાઓ લુટાયા, પણ પોશાગારો પકડાયા નહીં.

અંતે એક જીવાન સખસે હીમત પકડી. તે એક પારસી હતો. તેનું નામ વીરજી હતું. તે સારા ખાનદાન કુળનો હતો. તેનું કુટુંબ અસલ દોલતમંદ પણ પાછળથી મુશ્કેલ થઈ ગયું હતું. પણ વીરજી દીસે તવંગર અને મને મોટો

ગે. તે માત્ર ૨૨ વરસનો જીવાન હતો. તે ગામડીઓ હતો.

તેના આપદાદાએ ગામડામાં હાકમી ભાગવી ગયા હતા.
 તેના પીતાને મુંબઈ વાળા તે વખતના દોતી વાળા ખાન-
 દાનના મનજી શેઠ સાથે દોસ્તી હતી. મનજીશેઠની દીકરી
 ખાનુબાઈ સાથે વીરજીની આદરણી લાંબા વખતની થઈ
 ચુકેલી હતી. ત્યાર પછી વીરજી પોતાને સાસરે વખતે
 વખત જતો અને ત્યાં ખાનુબાઈ સાથે તેને બહુ પ્રીતી
 ખાત્રી ગઈ હતી. તે જોડાંનાં જો લગ્ન થાત તો તે બાણું
 સુખવાશી જોડું ગણાત. પણ થોડા વખતમાં વીરજીના
 ખાનદાનની પડતી દશા થઈ, તેનો આપ ગુજરી ગયો અને
 તે મુકલેસ થઈ ગયો. તેની ઉમેદ મનજીશેઠનો આશરો
 ગળવવાની હતી, પણ તેમાં તે નિષ્ફળ થયો. મનજી શેઠ
 ચૈસાનો લોભી હતો, તેણે વીરજીના ખાનદાનની સારી હા-
 લત જોઈને તેનો પોતાનો જમાઈ કરવા કબુલ કીધું હતું,
 પણ હવે તે બીચારો નાચાર થઈ ગયો! ત્યારે મનજીએ
 તેને પોતાના ઘરમાં આવતો જતો બંધ કીધો. તેણે તેને
 કહ્યું કે “તારી પાસે દોલત થાય ત્યારેજ તું મારી પાસે
 આવજો, મારી દીકરી મારે કાંઈ મફતમાં આપી દેવી ન-
 થી.” બીચારો જીવાન વીરજી એ રીતે રખડતો થયો, પણ
 તેનો એક દુરનો ખેશી મુંબઈમાં વસતો હતો તેણે તેના ઉપર
 દયા કરીને તેને પોતાના ઘરમાં રાખ્યો. એ વખતની આ-
 ગમજ લાલજી લુટારાને પકડવા માટેનું ધનામ જાહેર થયું
 હતું. એ વીજી એક દીને વીરજી આગળ તેના બુજરગું

શીએ વાત કરવાથી જીવાન વીરજીનું મન ઊથકેરાયું. અને દીલ મોટું થયું. તે જાણતો હતો કે બાનુબાઈની વીરજ સાથની દોસ્તી નહીં ટુટે એવી હતી, અને તે તેનેજ પોતાનો ભરથાર થએલો જીવાને રાજી હતી, માટે વીરજએ હીમત પકડી. તે પોતાના મેહેરબાન એથી આગળ પુકારી ઉઘ્યો કે “મુરબી—બાનુને હું તજી દેવાનો નથી. જમ તેના કોબી બાપે મને તજી દીધો છે, તેમ બાનુ મને છોડી દેનાર નથી, એ મારી ધીરજ છે. હવે મનજીએને પૈસા નિષ્ક્રમેછીએ, તેનો મારગ મને મળ્યો છે, તમે કહેાજો તે લાલજી લુટારાને હું જો પકડું તો રૂ. ૧૦૦૦૦ આવે, અને એ રકમ મનજી શેઠનું મન મનાય તે કરતાં વધારે છે. જો લાલજીના દસ સોબતીઓને પકડું તો બીજા રૂ. ૫૦૦૦ મળે અને રૂ. ૧૫૦૦૦ ની રકમ આપીને હું મનજીને મારો ગુલામ બનાવીશ. હા, હા! એમજ ઓદા મારો નેગેહબાન હોજો. હું આ લુટારાને પકડીશ.”

તે એક જલંગ મારીને ઊઘ્યો. તેના એથીએ તેને સમજાવ્યો, પટાવ્યો, ધીરજ આપી, મોકરી મેજવી આપવાની ઉમેદ દેખાડી; પણ બહાદુર વીરજ કાંઈ સમજ્યો નહીં. મુંબઈને એક ખુની લુટારાથી છુટી કરીને તેના બદલામાં મુંદર બાનુબાઈનો હાથ જીતવાની જિએદથી તેનું મન જલકાઈ ગયું. અંતે વીરજનો એથી પણ હીમતવાન થયો, અને એ વીરજને હીમત આપી તેને પોલીસ અમલદાર પાસે

લઈ ગયો અને વીરજી બીડું ઝડપવા માગેછે તેનું વર્ણન કીધું. આ હકીકત સાંભળીને તે અમલદારે વીરજીના વ-
ખાણ કીધાં અને પારસીઓની હીમતની સ્તુતી કીધી. એ
પછી તેણે વીરજીને પોતાના ખાનગી ઓરડામાં લઈ જઈને
આ પ્રમાણે કહ્યું:—

“લાલજી લુટારો એકદમ પકડાય એવા નથી, અને પ-
કડવા માટે એક નાના જેવો દાવપેચ રમવો જોઈશે. તે
એમ કે તું પોલીસથી જુલમ પામેલો સખસ છે એવી ફ-
રીયાદ લઈને લાલજીની ટોળીમાં જ. અને તારો ઉપર
ઝેરઘનસાફ ગુજ્યો છે એવી તેની ખાત્રી કરીને તેને વચન
આપકે તું પોલીસ ઉપર વેર લેનાર છે. તું તેની ટોળીને
મળીજા. લુટકાટ કરવાનું કબુલ કર અને પોલીસ ઉપર
વેર લેવાના કીસમ ખા. તું કહે કે હું સુરતનો રહેવાશી છું,
મારો ખાપ દોલતમંદ છે, લુટ કરવાની મને જરૂર નથી,
પણ હું ગુજરાત તરફથી પીંડારાઓને તેડી લાવવા માગું
છું, જેમ કરવામાં તારે મને મદદ આપવી, એમ તું લા-
લજીને આજ્ઞા કરે, અને પછી જો કે લાલજી આપણા
હાથમાં કેવો આવે છે !”

“પણ સાહેબ એ લુટારો કુંઈ એવા નથી કે બેવકુફની
યો હું જે કહું તે સમજું ખરું માને,” વીરજીએ કહ્યું.

“તે ખરી વાત, પણ તેનો રસ્તો પણ આપણે કરીશું.
મને તું કાલે આવી મળજે.”

અંધારી રાતે જબરી મારામારી ચાલી. લાલજી લુટારાની ટોળીના પુંઠ પોલીસે પકડી અને બંને વચ્ચે મારામારી થઈ તેમાં એક જીવાન પારસીએ નાહક મારે આધો. તે કંઈ લુટારાઓમાનો એક નહતો, તોપણ તે બાપડા ઉપર પણ મારે પડ્યો હોય એમ જણાયું. કેમકે તે બહુ જ ગુસ્સામાં આવ્યો અને પોકારી ઉઠ્યો કે “હું તો ખરો કે તમારામાના એકેએક જણનું બિજું કહાડું. શું આ રીતે પોલીસ પોતે જ રાહદારીઓનાં ખુન કરે છે અને લુટારાઓને ગળે પડે છે કે? લુટારાઓને માટે ધનામો જાહેર કીધાં છતાં તમો તેઓ માના એકને બી પકડી શક્યા નથી—એ કેવી શરમની વાત? પણ હવે તમારી આવી બની છે; લુટારાઓને જ હાથે તમારું મોત આવશે, અને આજથી તેઓમાનો એક હુંડું!”

આ પ્રમાણે પેલો જીવાન બોલ્યો તે વેળા મારામારી લગ-બગ નરમ પડી ગઈ હતી અને તેની આગળ કોઈ હતું નહીં, પણ તુરંત જ એક જબરદસ્ત ધણીએ આવીને આ જીવાનનો હાથ પકડ્યો અને કહ્યું કે “ઉઠ!”

તે જીવાન આથી પાછો ઝનુનમાં આવ્યો, અને બોલ્યો કે “હા, હું ઉઠીશ અને તમારી પોલીસમાંના એકેએકનો જીવ લઈશ.” “ચુપ, બેવકુફ, હું કોઈ પટાવાળો નથી, હું કોણ છું તે તું કાલે જાણશે, પણ તારી ઉપર જીલ્લામાં ગુ-જર્ની તે મેં તો આજે જોયો. હું તારો મીત્ર છું; ચાલ મારી સાથે.”

આમ કહીને પેલો પારકો ધણી જે કોઈ જ નહીં પણ

લાલજી લુટારો પોતેજ હતો, તે પેલા જીવાનને પોતાની સાથે ધસડી ગયો. આ જીવાન વીંચે શું વાંચનારને યાદ આપવાની જરૂર છે કે તે આપણો બાહુરે વીરજી હતો ! તેની ઊપર કશો માર પડ્યો નહતો તેછનાં તેણે લાલજીનું લક્ષ ખેંચવા થકી ઉપર મુજબનું પોલીસ વીરધનું બાષણ ચલાવ્યું હતું અને તેમાં તે કૃતેહ પામ્યો. લાલજીએ તેને પોતાની ટોળીમાં દાખલ કીધો અને વીરજીએ તેને સઘળી હકીકતથી વાકેફ કરીને પોલીસ ઉપર વેર લેવાની અરજ કીધી. એ અરજ લાલજી અને તેની આખી ટોળીએ કબુલ રાખી. *   *   *

પરેલની એક મોટી વાડીમાં શાદીની મીજલસ મળેલી હતી. તે એક પારસી લગન હતાં, ખંગલાની બાહેરે ચોક-માં દબદબા ભરેલી પણ નાની મીજલસ હતી અને માંહે બાતબાતના પોશાકો અને ધરેણાં પેહેરેલી સ્ત્રીઓ ભગી થઈ હતી. એ વખતનો ઠંડો ચોરજી હતો. કીમતી પોશાકો, કીમતી ઝરઝરીઆન, કીમતી વાસણકુસણ, કીમતી શર શામાન, અને સઘળું કીમતી અને કીમતીજ. આવી વખતે નજરે પડતું હતું. રોકડા રૂપૈયા અને નોટોનો એ વખતે વળી જબરો ઉછાળો થતો હતો. આ લગન ૬૦ વરસના એક પારસી શેઠીયાનાં હતાં જેમની ભાગ્યશાળી ધણીઆણી બાએગે ૨૦ વરસની હતી. કેટલીક તરફથી બોલાતું હતું કે આ શેઠીયાએ પોતાની ધણીઆણી હઈઆત છતાં આ

લગન કીધાં હતાં. એ કારણસર અને વળી જોડાંની ઉ-
 મરમાં મોટો તફાવત હોવાથી સમજી ગ્રહસ્થિતિએ તેમાં ભાગ
 લેવાની ના પાડી હતી. એટલા માટે મીજલસ જેવી જોષ
 એ તેવી મોટી નહતો. આ મીજલસ મળી હતી એટલામાં
 વાડીનાં દરવાજા બંધ થયા. ૩૦ થી વધારે શખ્સોએ માંહે
 દાખલ થઈને દરવાજા બંધ કીધા અને ત્યાં જે માણસોને
 હાથમાં પીસ્તોલ તથા છરી આપીને ઉભાં રાખ્યાં. બીજા
 દરવાજાએ ઉપર પણ એવીજ ચોકી રાખવામાં આવી.
 સાંજ પડવા આવી હતી માટે આ જોષનાં વચરના સાહેબો
 કોણ હતા તે માણસ પડતું નહતું. પણ હવે તે પોતાની મેજે
 જાહેર થયું. એ તો સુઠારો લાલજી પોતાની ટોળી સાથ
 મીજલસમાં ખીરાજવા આવ્યો હતો ! તેની તેમજ તેના
 સોહોબતીઓની જોડે બરેલી પીસ્તોલો અને છરીઓ તથા
 આર હતી. તેમને જોતાંજ મીજલસમાં ગબરાટ ચાલ્યો.
 સઘળા ઉઠી ઉભા થયા અને છટકી જવા માડ્યું. પણ
 લાલજીએ પીસ્તોલનો એક બહાર હવામાં ફેંકીને તેમને એ-
 તવણી આપી કે જેની ધણી અહીંથી ઉઠશે તેનો જીવન
 જજી ! તેણે સઘળાએને પાછાં બેસવાની ફરજ પાડી. પો-
 તાના જે ડગ્ગન સોબતીઓની તાકેલી પીસ્તોલ સાથ તેમને
 મીજલસ આગળ ઉભા રાખીને પોતે થોડાક ચુનંદા મીત્રોને
 લઈને બંગલામાં ગયો. ત્યાં ગબરાટ અને રડાકુટ ચાલી.
 તેણે આંખોને ધીરજ આપી અને તેમનાં ઘરેણાં ઉતારી

આપવાનો હુકમ કીધો. તેણે પીસ્તોલ તાકી અને છરીની અણી વડે ધરેણાંએ દેખાડીને તે કહડાવ્યાં. આ ધરેણાંઓમાં એક સોનાનું તાવીજ પણ હતું. એ તાવીજ સાફ પણ બહુજ દીલ એંચનારું હતું. એ તાવીજ સુંદર બાનુ-બાઈનું હતું. જેણી કથા પણ ઠોરાયા ધરેણાં વીના લગન-માં આવી હતી માટે તેણી પાસેની કોમતી વસ્તુ આજ હતી.

“નહીં, નહીં, જોઈએ તો મારો જીવ લે, પણ એતો નહીં આપવાની?” આમ કહીને બાનુ પોતાનાં તાવીજને મનજીવત પકડી રહી, પણ લાલજીએ તે કોમળ અબજાના બનની કે ખુબસુરતીની દરકાર કીધા વીના તાવીજ પકડીને જોરથી આંચકો મારા તેને તોડી કાઢાડ્યું અને બાનુમાઈ બેહોશ થઈ ટુટી પડી. બીજી સ્ત્રીઓએ આ બનવ જોઈને પોતા પાસે હતું તે સઘળું એકદમ કાઢાડી આપ્યું.

અહીંથી મોટો ખર્ચનો લાભને લાલજી મરદોની મીજલ-સમાં પાછો આવ્યો, જેઓ માથારી તે પગસુધી થર થર ધ્રુજતા હતા.

“વાળંવાળા, વાળું વગાડો” લાલજીએ હુકમ આપ્યો અને ધોલીઓ તમારું ગાયન શરૂ કરો.” આમ કહીને તેણે પોતાની પીસ્તોલ તેઓ તરફ તાકી, એટલે બિસુરું ગાણું ચાલુ થયું. તુરંત તે પાછું બંધ કરાવવાને લાલજી મીજલ-સમાં બેઠેલા શેઠીઆઓ તરફ આવ્યા. “વરરાજા, તમે તરફથી રૂ.૨૫,૦૦૦)ની મને પેહેરામણી થવી જોઈએ, જે

જીવ સલામત રાખ્યો હોય તો જીવને લઈ આવો.”

પુરત વરરાજા ઉઠ્યા.

“મનજી શેઠ દોતીવાલા, તમે પઈસાદાર છો એમ નાનું બચ્ચું પણ જાણે છે, પણ તમે કુંજુસ છો એમ કુનીયાં જાણે છે, ત્યારે કરો આ રૂ. ૨૫,૦૦૦)ની મીઠી ઉપર સહી, અને કાલની કાલ વગર માગ્યે એ રકમ મારાં માણસને ભરી દેજો.

“૫૦) હજાર! અરે એટલું બધું ક્યાંથી લાવું? ખાવાની ખાક નથી ત્યાં ૫૦) હજાર?” મનજી શેઠ રડી પડ્યા પણ સહી કરવા વિના ચાલ્યું નહીં.

એજ પ્રમાણે બીજા માતંગર શેઠીઆઓ પણ લૂટાયા. અને પુરુષો દોલત લઈને લાલજી ત્યાંથી વિદાય થયો.

સુંદર બાનુગાઈનાં તાવીજમાં એટલું બધું તે શું હતું કે લૂટાશે લાલજી તે કોમળ નારનાં ગળાંમાંથી તેને તોડીને લઈ ગયો હતો?

આ ઘાતકી કરમ કરીને તે ચંડાળ ત્યાંથી ચાલી ગયો પણ બાનુગાઈ એહોથ થઈ પુટી પડી. ન્યારે તેણી શુદ્ધિમાં આવી ત્યારે પોતાની એક દાસીના બોળા ઉપર માથું મૂકીને તેણીએ પોતાને સુતેલી દીઠી.

“ઓ લખમી, શું એ વાત ખરી હતી કે ક્રૂર એક સ્વપ્ના? આપણે તો લગને ગયાં હતાં ને આ શું?” તેણીએ અચરતી સાથ પૂછ્યું.

“અરૂં, બાઈ; આપણે લગને ગયલાં ખરાં, પણ ત્યાં થું થું બચું તે તમે વીસરી ગયાં! અરે! બાઈ સાહેબ,” દાસી લખમી આંખમાં આંસુ લાવીને બોલી, “જ્યારે તે મુઆએ તમારે ગળેથી તાવીજ તોડી લીધું અને તમે મે હોશ થઈ ગયાં ત્યારે મારા આંખમાં જીન બરાઈ આંખું, પણ હું તેની પુંઠે જીજ એટલામાં તો તે ગેબ થઈ ગયો. તમારા પીતા દોલત ગઈ તેથી રડતા બેઠા છે. જુઓ રે તે પણ દીવાના બની ગયા હોય તેમ “મારી દીકરીની રીત! મારી દીકરીનો ખખનો!” એમ બડબડા કરે છે.”

“પણ ત્યારે મને અહીં કોણ લાવ્યું? બાવાતો નહીંજ હોય?” “નહીંજ, બાઈ.” લખમી બોલી. “કેવા મુઆ શાખ ચોરે લોકો, કે તેઓમાંનાજ એકે તમારી ગાડી હજારો ગાડી વચેથી શાપી કાઢાડીને તુરત મને આવી કાનમાં કહ્યું કે ‘બાઈની ગાડી તમને છે.’ પછી અમે તમને ઉઠાવી લાવી ગાડીમાં સુવાડ્યાં, અને પેલા ચોરે આપણા હરીયાને કહ્યું કે ‘ધર તરફ ગાડી હાંક,’ અને પછી પોતે પણ તમારી પાસે થંડે પેટે બેસી ગયો! ઓ, મુઆ રે તે ચોર! મેં જાણ્યું કે એ મુઆ, આપણા જીવ લેવા આવ્યો છે, તેથી તેને પગે લાગી, તેના આવારણા ભઈ, મેં માગી લીધું કે ‘અમારી પાસે જ છે તે સ, પણ અમને સલામત જવા દે.’ પણ તે મુઆની દ્વાનત તેવી

હરી નહોં. તેણે મને મુગી રાખી, બાઈને કંઈ ઇજા ન-
હોં થાય તેની સંભાળ લેવાની મને તાકીદ દીધી, તેમ
કરવા માટે મને પાંચ રૂપૈયા આપ્યા અને હરીયાને એક
રૂપૈયો આપીને પોતે ગાડીમાંથી ઉતરી ગયો. જતી વખ-
તે તે મને કહી ગયો કે ‘બાઈને કેહેજે કે કશી ફીકર કરે
નહોં; બધું સાઈજ થશે.’ હું તો બીધી, તેના રૂપૈયા તેના
ઉપર ઊરાડી નાંખ્યા.”—

“મુઘ રાડ તું!” બાનુબાઈ ગુસ્સો કરી ઊઠી; “શા વા-
સ્તે ઊરાડી નાંખ્યા? પણ વાઈ લખમી, તે લુટારો કેવો હતો?”

“કેવો હતો? નકરો જાણે આપણો વીરજી! તેવોજ ઊ-
ચો; તેવોજ કદાવર. ને વળી અવાજમાં તેવોજ પણ
અંધારામાં હું શું જાણું કે તે કેવો હતો?”

“અચોત તારે એતો તેજ?” બાનુબાઈ મનમાં વી-
ચારવા લાગી.

“તારે મારો વીરજી શું લુટારાઓની સંક્રમાં ગયો?”
તેણી રડી પડી અને ઊંઘાઈ ગઈ. ઊંઘમાં તેણીએ એક
સ્વપ્ન જોયું. * * * * *

તે વખતે આજના જેટલી વસ્તી નહોં હતી. ગ્યાં જો-
ષએ ત્યાં ઉજડ જગાનજર આવતી હતી. એની એક
ઉજડ જગામાં દાદર તરફ મધરાતને વખતે એક ખંડ-
ર ઇમારતમાં ગડબડાટ મચી રહ્યો હતો. કોઈ ઠોળાંપાઓ-
ની ટોલી ઉલ્લણીએ આવી હોય અને તેઓ ધીંગાણું

કરતા હોય એમ કોઈ પારકાને લાગી જાય. આણું પીનું ચાલતું હતું એ વાત ખરી છે, પણ આ ટોળી કોઈ ઠો-જીયાએની ન હતી. એતો લાલજી લુટારાની ટોળી પરેલની વાડીમાં લુંટ કરી આવીને અહીં ભગી મળી હતી તેઓ આતાં પીતાં લુંટ વેઠેઓ લેતા હતા. જેમાં અલખતે મોટો ભાગ લાલજીનો હતો.

“આ એરીંગ મારી નાની દીકરી કીઝીને ઠીક થોભશે, અને કદાચ આપણા વીરજી સાથે સુરત જણી જવું છે માટે એટલા દિવસ મારી ગેરહાજરીનું દુખ આ હીરાની બંગડી પેહેરીને તેણી વીસરી જશે. પણ ત્યારે મારી બા-યડીને શું આપું? આ મોતીની માળા તેણીનાં કાળાં ગળાં માં ઠીક ખારાજશે, ને આ સોનાના વારા પણ તે હેંથથી પેહેરશે. દલગીરીની વાત છે કે આટલાં બધાં ધરણામાં મોતીની નથ એક પણ નથી. તે હોત તો મારી બાયડી બહુ રાજ થાત. મારા બાપને શું આપવું? તેના જેવા લો માણસ મળવો કઠણ જી, બાઈ! જે ધણી સાત સા-ત વખત જલમાંથી નાહાસી ગયતે; તણ વખત તરીપાર થયલો ત્યાંથી પાછો આવેલો; કોઈને બાંધી રાખેલા વહીં; અને તોપણ આજે તે બીચારા પાસે કશી દોલત નહીં! હું આપું તો તે ખાય. પણ ઠીક, મેં તેને માટે સાંડું સે-ધરેલું છે. ફીકર નહીં તેણે તો નામદારી કાઢાડી છે, હવે મારે તેના કરતાં કંઈ વધુ કરી દેખાડવું જોઈએ. મારો

વડો દીકરો કેવા નીવડે છે તે હજી જાણવાનું રહ્યું છે, પણ તે મને વીસરાવશે હં! પણ વાફ, વાફ, તમને સહને જે જે મળ્યું તે પસંદ આવ્યું? લાવ બાટલી. વીરજી, આ તારી સલામતી! પણ એમ કાંય? તું તો બચા કંઈ જાણે છે નથી કે? છુટ કરવામાં શામેલ થઈને વેહેંચી સેવામાં શામેલ નથી થતો એ કેવી બેવકૂફી? બચાજી, પછી આશિ કરડશે કોણને.?"

“દોસ્ત લાલજી, જ્યારે તારી મરજી છે ત્યારે તો મને આ બખનામાંથી માત્ર એક નજીવી વસ્તુ આપ. આ તાવીજ નજીબું નથી? એથી હું રાજી થઈશ.!"

“વીરજી, તને ખબર કે? એ તાવીજ તો પેલા બુબખ બખીલ મનજી બાઈની દીકરીને ગળેથી મે તોડી લીધું. તેણે એ નહીં આપવાની કેવી બાય લીધી! તું જોય તો કેહેશે આ શું? તે છોકરી બધું મને આપી દેવાને રાજી થઈ, પણ આ તાવીજ આપવાની ના પાડી! તે તને જોઈએ છે? હા! પણ રાખ એમાં શું છે તે જોઈએ. અરે આ શું એક નાની ચીઠી! શું લખેલું છે એમાં? અરે આતો તારૂં જ નામ.?"

વીરજી બાઈ. લાલજીએ આ ચીઠી ધ્યાનથી વાંચી અને પછી વીરજી તરફ જોયું. વીરજી સમજ્યો કે તેની નેમ બાઈ વળી અને તેનો જીવ ગયો. છુટારાઓ સાથે શામેલ થવા આગમન તેણે બાનુબાઈ બપર એક ચીઠી

જાખીને કબુલત આપી હતી કે “લુટારાઓનો નાશ કરવાનું તેણે માથે લીધું છે તેમાં જો કંતેહ પામશે તો તેને જો ઇનામ મળશે તે તેણીના બાપની માંગણી કરતાં વધારે થશે, માટે તેણીએ વીરજીને વીસરવો નહીં.” આજ સોઠી તે હતી અને તેજ સોઠી બાનુએ આ તાવીજમાં રાખી હતી! તેણીએ તો પોતાનાં વાહાલને માટે એમ કીધું હતું અને એક કટંગા બનાવથી તેજ સોઠી વીરજીના શુત્રના હાથમાં આજે આવી લાગી! લાલજી તુરત પામી ગયો કે વીરજીએ તેની ટોળીનો નાશ કરવાનું છટકું માંડ્યું છે. વીરજીની જોડે કેટલાક નવા સોહોબતીઓ હતા જેમને પોલીસ અમલદારે આપી મોકલ્યા હતા. લાલજીના હુકમથી આ સઘળાઓને મુશકા બંધાયા.

“શું તું શરમાતો નથી, વીરજી !” લાલજીએ બવાં અહડપીને પુછ્યું.

“કદી નહીં. જો મેં તને પકડ્યો હોત તો મારી સરકાર તરફ મેં વફાદારી દેખાડેલી કેહેવાત અને મારી ભાઈબંધ પ્રજાની સેવા બજાવેલી ગણાત. પણ તેમાં હું નીષ્કળ થયો છું અને મારો જીવ જવાની તક આરીમાં છે, તો બી હું મેં ઉઠાવેલાં કામ માટે પસ્તાતો નથી. આજે હું નહીં તો કાલે કોઈ બીજો તને પકડશે.”

“વીરજી, તું બાહુર હશે, પણ તું મુરખ છે; વાર કંઈ તારી છેલી અરજ !”

“અરજ મારી એકજ છે, અને તે એકે મારી વાહાલી બાનુબાઈ ઉપર આ તાવીજ મારે નામે પાધું મોકલ અને કેહેવાડ કે તેણીને મેલવવા જતાં મારો જીવ ગયો છે !” આ વખતે લાલજીને અખર યજ્ઞ કે પોલીસની મોટી ફોજ તેને પકડવા આવે છે. તુરતજ તેણે હુકમ આપ્યો અને વીરજી તથા તેના સાથીઓને સખત જખમ કરવામાં આવ્યા. કોઈ તુરત મરણ પામ્યો અને કોઈમાં હજી પ્રાણ હતો એટલામાં પોલીસ ફોજ આવી પુગી, પણ તેઓ આવે તે આગમ્ય લુટારાઓ ત્યાંથી નાહાસી ગયા હતા, માત્ર એકજ લુટારો ત્યાં મેદાશ પડ્યો હતો, જેનું ગરિબાન પકડીને મરતી વખતે વીરજીએ તેને મરણતોલ ધા કીધો હતો. * * * * *

વીરજીએ પોતાની અદરાયલી વાહાલીને લખ્યું હતું કે “એક મહાનામાં જો હું પાછો ફરી તને આવી નહીં મળું તો એમજ જાણજે કે મારો જીવ ગયો છે.” આ ધાસ્તી જરેલા શબ્દો વધારે દુઃખદાયક થતા આવ્યા. મહીનો પુરો થવા આવ્યો, પણ બાનુને વીરજી તરફના કશા સમાચાર મળ્યા નહીં. મહીનો પુરો થયો ને તેણી ખીમાર પડી. તેણી સમજી કે વીરજી મૃત્યુ ગયો છે. લુટારાઓ નાશી ગયાછે એવા ગામમાં અખર પડી હતી, પણ વરતમાનપત્રોમાં તે બીજી કશી વાગતવાર હકાકત છપાઈ ન હતી.

એક દીને લખમી અખર લાવી કે વીરજી લુટારાઓને

હાથે માર્યા ગયોછે અને તેણે એક તાવીજ મોકલાવ્યું છે. બાનુબાઈએ પોતાનું તાવીજ આલખ્યું. પણ તેમાં પેલી સીંઠી નહીં જોઈને તેણી તુરત પામી ગઈ કે તેણીની પોતાનીજ મુરબાઈને લીધે તેણીના વાહાલાનો જીવ જીવ-મમાં આવી પડ્યો અને તેણે તે ખોલ્યો હતો. આથી બાનુની માંદગીમાં વધારો થયો. આ વીચારે તેણીનાં મનમાં ધર કીધું અને તેણી સુકાતી ચાલી. બપોલ મનજીબાઈને લાગ્યું કે હવે તેવણની દીકરી ઝાઝા દીવસ જીવે એમ નથી, માટે તેવણે પોતાની દોલત છુટાઈ ગઈ હતી તેનો બલાપો કરવાનું છોડી દીધું અને દીકરી છુટાઈ જશે તેના અંદેશમાં પડ્યા. ધણા ધણા દીવસો ફીકર ચીંતામાં ગુજર્યા પછી બાનુબાઈની તબીયત સુધરતી ચાલી. ત્યારે વલી તેણીનો બુબખ બાપ બડબડવા લાગ્યો કે “તેણી જીવશે તે શા કામની ? પછસા વગર એને હવે કોણ પરજીવાનું ? સહ કોઈ જાણેછે કે એના બાપ પાસે પછસાછે, અને તેવે બરસે પરજીવા આવનારને જ્યારે પછસા નહીં મલશે ત્યારે તે તેણીને પડતી નાંખશે.”

આવોજ બલાપો એક દીને તેવણ પોતાના ખેશીઓનાં ભેગાં મજેલાં મંડળ આગળ કરતા હતા. મનજીબાઈએ લાંબી તકરાર ચલાવીને પછી નીસાસો નાંખ્યો કે “કોણ પરજીવે એ પછસા વગરની દીકરીની!”

“હું પરજીવે એ પછસા વગરના મારા ખજાનાને ! હું

વીરજી, તેણી ઉપર ફીદા થસજો! અને અદરાયલાં છીએ, પણ મનજીભાઈને દોલત જોઈએછીએ તો તે દોલત મેં મે ભવીં છે ને તેહું આજે એવણને આપીને એવણની દીકરી, જોને માટે એવણ બલાપામાં પડ્યા છે તેને મારી કડું છું! દોલતના બુખ્યા એ બાપ, લે આ દોલત. તને તારી દીકરી કરતાં પછસાજ વાહલા છે તો લે આ પછસા અને રાજ્યા.”

મનજીતી ખુરશી આગળ ખજાનાનો મોટો કોથળો આવી પડ્યો. અને સમ્રાજાં અચરત થઈ ગયાં. વધારે મોટી અચરતી એ હતી કે વીરજીને લુટારાઓએ માર્યો હતો તે જતાં તે જીવતો ક્યાંથી થઈ આવ્યો! પણ તેને જીવતો જોઈને સહ ખુશી થયાં. મનજીભાઈ તેની દોલત જોઈને વધારે રાજ થયા.

બાનુમાઈના હરખની શી વીત! તેણી પોતાના ભવીશના બરવારને જીવતો જોઈને હરખથી દેવાની બની ગઈ, અને વીરજીના હાથમાં બેહોશ થઈ ગઈ. એ બેહોશી અને દેવાનાપણું થોડાજ વખતનું હતું. લાંબી મુદતનાં સુખને માટે એ થોડા વખતનું દુખ હતું. એ જોને દીલ દારોની શાદી થઈ એમ કહેવાની કંઈ જરૂર નથી. વધારે અગતનું તો એ છે કે લાલજી લુટારાને ફાંસીની સજા મળી. મરતીવખતે વીરજીએ જોનું ગરિયાત પકડાંને સખત જામ કીધો હતો તે આ ખુની લુટારો પોતેજ હ-

તો, તે અને વીરજી બંને એકેકની પાસે પાસે મરવા સુતા હતા. પણ તેઓ બંને હસપીટાલમાં તંદોરેસ્ત થયા. લાલજીની તપાસ ચાલી, તેના ઉપર તકસીર સામેત થઈ અને તેને ફાંસી દીધી. તેને પકડવાનું છપાયલું ઇનામ વીરજીને મળ્યું અને તે ઉપરાંત મુંબઈના આગેવાન શેઠીયાઓ અને બીજાઓએ વીરજીને જુદાં ઇનામો આપ્યાં. એ સઘલી દોલત લાવીને આપણા એ જુવાન પેહેલવાને અખીલ મનજીબાઈની આગળ નાંખી, જેથી તે કુંગાળ પારસી રાજી થયો. દીકરી પરણાવી આપતી વખતે તે બોલ્યો કે "અગરજો મારી દોલત લુટારાઓ લુટી ગયા ન હોત તો આજે બીતે મને પારકા ઘણીને આપી દેવી પડત માટે તે દોલત લુટાઈ તેમાં મને નુકશાન તો કંઈજ થયું નથી, પણ તેને બદલે આ મુક્તની દોલત મળી છે!"

આ અંથના અગાઉ થયલા ગ્રાહકોનાં મુખ્યારક નામ.

ગ્રાહકનાં નામ.	નકલ.
ભાવનગર.	
૨૧. રા. નથુરામ શંકર કંટાકટર.	૮
૨૧. રા. ભવાનીશંકર બાઇજીક.	૧૧
૨૧. માવજીભાઈ રણમલભાઈ.	૧૧
૨૧. ભગવાનજી શંકર.	૧
૨૧. રાણામી માધવશીંગજી કાનાજીભાઈ.	૫
૨૧. કલાજી રણમલજી.	૪
સુતારે ગાંડા આંખા.	૧
૨૧. પ્રાણજીવન ઓધવજી.	૧
૨૧. બાબુ અધોરનાથ ચઠરજી.	૧
૨૧. જોટાલાલ જીવનદાસ.	૧
૨૧. જોટાલાલ બાપુલાલ.	૧૧
૬. જોટાલાલ આણંદજી.	૧૧
૨૧. જોસુખલાલ આણંદજી.	૧૧
૨૧. વીઠલદાસ વી. ધરદાસ.	૧૧
૨૧. દેવીશીંહ જોડીભાઈ.	૧૧
૨૧. નરહરલાલ માધવરામ.	૧૧
૨૧. શંકરપ્રસાદ જોટાલાલ.	૧૧
૨૧. ભુપતરાય વી. વીઠલદાસ.	૧

રા. પરશોતમદાસ શામળ.	૧
જલદવરાય સાતી હીતિચ્છક સભા.	"
રા. જીવતરાય સુખપતરાય.	"
મ. મણીલાલ હરીલાલ.	"
રા. ગીરજનપ્રસાદ વી. દુર્ગાપ્રસાદ.	"
દે. સાકરલાલ રતીલાલ.	"
શ્રે. જીહા ઓધવળ.	"
રા. લક્ષ્મીશંકર વી. બીમળ.	"
વૈ. હિચ્છાશંકર ગૌવરીશંકર.	"
રા. વીનાયકરાય દેશાઈ.	"
ઓ. માનશંકર લક્ષ્મીશંકર.	"
રા. દુલભરામ ઓધવળ.	"
રા. ચંદ્રશંકર વી. મલશંકર.	"
રા. કેશવલાલ વી. હરીશંકર.	"
બ. નરભિરામ ગોપાલળ.	"
રા. હરગોવિંદ અજરામર.	"

(મહુવ')

મ. મુળચંદ ત્રીકમ.	૫
-------------------	---

(વઢવાણ કાંપ.)

ખો. લવળ જીણા બી. આ. મા.	૧
મ. મણીશંકર મકનળ, પાં. આ. મા.	"
ત. જટાશંકર કુરણાશંકર. ઓ. આ મા.	"

૬. દેવશંકરે બવાનીશંકર. મી. આ. મા.	૧૧
ખા. સુરચંદ નાનજી. જી. આ. મા.	૨
જી. પ્રભાશંકરે વલમજી. ક. આ. મા.	૧
ખો. મામદ ગોવા.	૧૧
રા. ચતુરેભુજ જસરાજ.	૧૧
રા. હરજીવનમુળચંદ.	૧૧

(ખોટાદ.)

રા. રા. દામજી ગોખર.	૧
શા. છગન માધવજી. (માલપરા)	૧૧
ક. નાનજી વીરજી.	૧૫
ખ. હરી રામા. (રોહીશાળા.)	૧૧
દે. જસરાજ વીઠલ.	૧૧
રા. વકીલ ડાહ્યાલાલ દામોદરદાસ.	૧૧
રા. વકીલ પ્રેમજી જીણાબાઈ.	૧૧
રા. મુની રાધવજી વી. જેઠાબાઈ.	૧૧
રા. કરશનજી રામજી.	૧૧
ખા. જમનાદાસ વી. ફુલબદાસ.	૧
રા. નૌતમરામ વી. ઇચ્છારામ.	૧૧
જી. કુરણાશંકર વી. બવાનીશંકર. કં.	૧૧
મે. જશરાજ ઉકા.	૧૧
રા. નાગેશ વીઠલ મો.	૧૧
રા. દેવશંકરે વૈકુંઠ તા. મા.	૧૧

(શીહોર.)

પ. શામજી માધવજી.	૧
પ. કુબેર વી. માધવજી.	"
બટ મુળશંકર ઘેલાભાઈ.	"

અમદાવાદ.

મેતા. જટાશંકર ગવરીશંકર અ.સ. અધિપતી. ૫

(વળા.)

નેકનામદાર મહેરબાન ઠાકોર સાહેબ.

રા. રા. ખજીભાઈ મણીશંકર.	૪૦
ચથવંતરાવ વિનાયક ખારકર. ટ્યુ. મે. ઠા.	૪
રા. રા. લીલાધરદાસ હરખચંદ ન્યા.	૧૦
રા. રા. ત્રીકમરાય ઉદેશંકર ડે. ન્યા.	૨
રા. રા. વરજદાસ રણજીડદાસ રે. અ.	૧
રા. માનશંકર વી. છમીલદાસ. સી.	૨
રા. સાંકરલાલ રાજરામ રા. ખ. સ.	૨
રા. વેણીશંકર વી. મણીશંકર સી.	૨
રા. લાલગની ઓસમાન	૧
રા. પાનાચંદ વી. જેચંદ	૨
રા. મુની મહાવજી જીવણદાસ.	૧
રા. વકીલ કુંવરજી લખમીચંદ	"
રા. વકીલ નરશીદાસ અમરશી.	"
રા. ભુપતરાય માધવરાય ઘોડા.	"

૨૧. મુળજી દેવશંકર. તી. કા.	૧૧
૨૧. રામજી ભગવાન.	૧૧
શા. જોડા હરીચંદ.	૧૧
વા. ખોડાભાઈ ઓપડભાઈ શે. પો. જ.	૧૧
૨૧. મોહનલાલ વીઠલરામ. જ. કા.	૧૧
૨૧. ડાહ્યા વી. હરીશંકર ખા. કા.	૧૧
૨૧. હરખચંદ વી. મયાચંદ.	૧૧
શા. જગજીવન કુંવરજી ઉમેદવાર.	૧૧
શા. કીકાભાઈ સોમચંદ.	૧૧
ખ. હરીશંકર ભાણજી.	૧૧
ત્ર. દયારામ નથુ.	૧૧
શા. મેધજી જુહા.	૧૧
બ. હરીશંકર જીવા. આ. મા.	૧૧
ત્ર. મણીશંકર ગોવીંદજી	૧૧
ત્ર. રેવાશંકર ગૌરીશંકર.	૧૧
ખ. મહાશંકર રણજોડજી.	૧
ખ. વીઠલ વાલજી.	૧૧
સુ. પરસોતમ ગૌવરીશંકર	૧૧
ત્ર. પીતાંબર હીરા.	૧૧
સુ. ડોહા કાળા.	૧૧
ખા. બીમજી માવશંકર.	૧૧
૧. લખમીચંદ કાળા (મિલાણા.)	૧૧

મ. પ્રભુજી ગોનજી.	૧૧
૨૧. પ્રેમજી કાશીરામ.	૧૧
થા. ત્રીભાવન કરશન.	૧૧
મે. કલ્યાણજી નરશીદાસ.	૧૧
મે. જગજીવન ત્રીકમજી.	૧૧
ખ. માવજી દેવશંકર	૧૧
મે. હરજીવન મોનજી.	૧૧
ત. કાશીરામ વાલજી	૧૧
૨૧. રામોળખી બાજરાજી. કૃતેશીમજી.	૧૧
ખ. ભવાનીશંકર ગોપાળજી.	૧૧
ત. પરભાશંકર મુળજી.	૧૧
મે. હીરાચંદ કુન્નચંદ.	૧૧
બ. ભવાનાશંકર વીઠ્ઠલ.	૧૧
મે. છગન ત્રીકમ.	૧૧
ત. ગીરજાશંકર કકલ.	૧૧
ત. વનમાળી નરોત્તમ.	૧

(મોણપુર.)

૬૨મારે શ્રી જસવંતશીવજી ખેતાભાષ.	૧૦
---------------------------------	----

(ચમારડી.)

૨૧. ૨૧. મણીશંકર રામેશ્વર યાજ્ઞદાર.	૧૦
૨૧. ૨૧. મોતાલાલ જ. કા.	૧
૨૧. ૨૧. છગનલાલ શામજી.	૧૧

૨૧. નેહીબાઈ રામાબાઈ.	”
૨૧. રૂગનાથ મોતીચંદ.	”
૨૧. હરીશંકર રતનેશ્વર.	”

(લીમડા.)

૨૧. ૨૧. વાલજી લક્ષ્મીરામ. વહીવટદાર.	૨
-------------------------------------	---

(લાઠી.)

લાઠી સ્ટેટ લાઇબ્રેરી.	૨
-----------------------	---

(ઉમરાળા.)

૨૧. મણીલાલ વી. જ્ઞાનંદ.	૫
૬. ઓષડ રઘા.	૪
શા. જીવા વી. મંગળજી.	૨
શા રામજી વી. વનમાળી.	૧
વ. દેવચંદ કાનજી.	”
શા. ત્રીભાવન પોલા.	૧
શા. પ્રાગજી અમરશી.	”

(ઉસરડ.)

બની ગોપીનાથ વેજનાથ.	૧
” નેહા લવજી.	”

(હડમતીયા.) (વળા.)

મેતા. બવાની પ્રસાદ નાનાબાઈ. મે.	૪
શા. જાદવજી લખમીચંદ.	૧
ગાંધી. લલુ કાનજી.	૨

દે. દેવચંદ નારણ	૧
ગાં. ખીમચંદ ધર્મશી.	૧
(વડોદ.)	
રા. શીવલાલ ગોવીંદજી મેતાજી.	૧
(હુલીયાદ.) (વળા.)	
રા. ભગવંતરાય માધવરાય.	૧
રા. ગીરજશંકર કુરણશંકર મે.	„
રા. હંધર માધવજી.	„
(ગઢડા.)	
ખો. છગનલાલ રતનશી.	„
(જૈતપુર.)	
રા. કકલ નરોત્તમ વેકશનેટર.	„
(પછમામ.)	
સુ. ગોરધન મેધજી.	૧
બ. અંબાશંકર જટાશંકર.	„
(ધામેલ).	
સુ. વીરા દેવજી	૧
(ભંડારીઆ).	
બ. લખમીરામ ગીલા.	૧
(નવાગામ.)	
મે. જુઠા હરીશંકર.	૧
(જમરાળા (ખોટાદ).	
રા. પરસોત્તમરાય સખારામ યાણદાર.	૧

અગત્યની સુચના.

આ ચોપડી સંબંધીનાં જે હેડખીલો આગળથી જે ગ્રંથો ઉપર મોકલવામાં આવેલ છે, તે ગ્રંથોએ પોતાના ક્ષેત્રોમાં જેટલી સહીઓ બરાબી હોય. તેટલી નકલો પૈસા વસુલ કરી મારા તરફ જલદીથી મોકલવા કૃપા કરશો. ટપાલખર્ચનો દરેક નકલે વા આનો વધારે મોકલવા તરતી મેશો. મજબૂર નાણાં મોકલવામાં દર થાય નહી. તેમ કરશો સંધળા ગ્રાહકોને વીનતી કરું છું કે પોતપોતાના નાણાં આપવા વેળાસર કૃપા કરશો એમ આશા છે.

આ ચોપડી ધળા મુકામે પોષ્ટપેડ કાગલ લખ્યાથી મારી પાસેથી વેચાતી મળશે.

તા. ૧-૧૦-૮૩ } લી. શુકલ પરસોતમ વાલજી વળા.
વળા. (કાઠીયાવાડ).

